

Nr. 83.

Av herr **Hagman**, om viss ändring i kungörelsen den 7 juli 1921 angående understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer.

Genom Kungl. Maj:ts proposition 192 till 1924 års riksdag delgavs riksdagen de grunder, efter vilka Kungl. Maj:t hemställde, att nytt avtal på 5 år borde träffas mellan staten och Aktiebolaget Svenska Tobaksmonoplet beträffande monopolrättens handhavande. Bland dessa ingick bland annat, att kostnaderna för de understöd, som jämlikt Kungl. Maj:ts kungörelser 157, 1920 och 409, 1921 sedan den 1 mars 1920 utgår till äldre eller på grund av sjukdom arbetsoförmögna tobaksarbetare, som förlorat sin anställning vid tobakshanteringen på grund av åtgärder, som stodo i samband med tobaksmonopolets införande i landet, skulle övertagas av Aktiebolaget Svenska Tobaksmonoplet.

Riksdagen godkände Kungl. Maj:ts förslag till nytt kontrakt mellan staten och Aktiebolaget Svenska Tobaksmonoplet, och i överensstämmelse härmed har nu kontrakt avslutats gällande för fem år, varvid berörda understödskostnader från och med 1 juli 1925 skola gäldas direkt av monoplet. Statens egna organ skola dock forfarande handhava understödsverksamheten.

Understödsverksamheten bland äldre icke arbetsföra eller sjukliga tobaksarbetare har hittills handhafsats av Statens Arbetslöshetskommission. Understöd kan efter den 1 juli 1925, då monoplet övertager kostnaderna, liksom hittills endast utgå till inom landet bosatt arbetslös person, som vid tiden för monoplets införande var inom tobakshanteringen stadigvarande sysselsatt och genom införandet av tobaksmonoplet förlorat sin anställning inom nämnda hantering, försåvitt vissa andra förutsättningar föreligga. Emellertid finnes i landet en mindre grupp f. d. tobaksarbetare, vilka med dessa bestämmelser äro utestängda från möjlighet att erhålla understöd, trots att deras ställning påverkats i ofördelaktig riktning av monoplets införande. Förhållandet är följande:

År 1912 skedde en första koncentration inom den svenska tobakshanteringen genom bildandet av Aktiebolaget Förenade Svenska Tobaksfabriker. Härigenom kunde icke hela den arbetspersonal, som tidigare innehaft anställning vid de enskilda fabrikena, beredas fortsatt anställning hos trusten. De entledigade erhöilo årliga pensioner, som för arbetarnes vidkommande synes ha uppgått till mellan 200 och 600 kronor per år.

Denna omständighet måste självklart tagas i betraktande vid monopolets införande. Sålunda stadgades i Kungl. Maj:ts nådiga förordning den 15 december 1914 (Svensk författningssamling 437/1914 i § 11 a. mom. 4, första stycket:

»Har i anledning av bolagets bildande bolaget före den 1 augusti 1914 utbetalat eller med bindande verkan utfäst sig att utbetala ersättning för förlorad anställning till person, förut anställd hos något av de särskilda i bolaget ingående företagen och tillhörande någon av de i 9 § 1 mom. omnämnda kategorier av ersättningsberättigade, skall bolaget av staten äga utbekomma gottgörelse härför till belopp, motsvarande vad bolaget betalt eller utfäst sig att betala, dock högst med det belopp som skulle hava utgått till samma person enligt de i 9 § angivna grunder, så jämkade som här nedan sägs.»

Denna bestämmelse ledde till att Aktiebolaget Förenade Svenska Tobaksfabriker, genom beslut av Tobakscentralkommissionen, fingo de utgående årliga pensionsbeloppen kapitaliserade efter ovan angivna grunder. I likhet med vad som skedde till den tobakspersonal, som efter den 1 juli 1915 förvägrades anställning i sitt yrke, utbetalades nu till dessa pensionärer från åren 1912—1914 ett engångskapital, som synes hava uppgått till ungefär samma belopp som för alla övriga ersättningsberättigade inom de olika grupperna, och för arbetarnes vidkommande i regel till mellan 2,000 och 6,000 kronor.

Kristidens penningförsämring medförde, att alla dessa ersättningar snabbt smulto samman. De kommo därför endast i undantagsfall att fylla det ändamål, för vilket de voro avsedda. Att staten från och med 1919 genomförde särskilda grunder för understöd till tobaksarbetare, som från och med mars 1920 förändrades till mera fasta belopp per år att utbetalas per kvartal i efterskott, får väl även anses innefatta ett erkännande av statens förpliktelser mot den personal, som på grund av statens egna åtgärder utestängdes från sitt tidigare arbetsområde.

Men alla dessa ogynnsamma verkningar inställde sig även för trustens pensionärer. *Hade de fått behålla sina tidigare tillerkända årsbelopp, hade deras ställning varit betydligt bättre.* Att sedan dessa kapitaliserats med angivet resultat utestänga dem från det understöd, som övrig tobakspersonal kan erhålla, måste betecknas såsom fullkomligt orättvist. Härtill kommer att hela frågan torde gälla så få personer, att densamma ej har någon ekonomisk innebörd varken för staten eller monopolet. Till Arbetslöshetskommissionen hava endast ett 20-tal personer tillhörande denna kategori inkommit med ansökningar om understöd.

I en promemoria till Statsrådet och Chefen för Kungl. Socialdepartementet av den 9 oktober 1923 redogjorde Arbetslöshetskommissionen för denna understödsfrågas läge i sin helhet, samt förde jämväl fram frågan om här berörda speciella grupp av arbetslösa tobaksarbetare, som blivit skilda från sitt arbete inom tobakshanteringen före monopolets införande.

Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet, som bereddes tillfälle att yttra sig över Arbetslöshetskommissionens promemoria, ansåg sig emellertid icke kunna biträda, att denna grupp medtogs bland de grupper, som kunde tillerkännas understöd. Departementschefen anförde för sin del i propositionen 192 till 1924 års riksdag, att, »vidkommande slutligen den i Arbetslöshetskommissionens promemoria ifrågasatta utsträckningen av området för denna understödsverksamhet, synes mig tillräckliga skäl därför icke hava förebragts.»

På grund härav väckte undertecknad vid 1924 års riksdag motion om att även denna lilla grupp skulle tillerkännas rätt till understöd, och jag måste för min del framhålla, att om skäl överhuvud taget skola tillerkännas någon betydelse, så tala alla sådana för att denna grupp medtages, och det torde väl hava berott på förbiseende, att så icke skedde redan från och med år 1920, då den första kungörelsen om dessa understöd utkom.

Motionen av 1924 måste emellertid återtagas då densamma icke ansågs stå i sådant samband med proposition 192 vid samma års riksdag, att densamma grundlagsenligt kunde väckas. Jag återkommer därför med framställningen till innevarande års riksdag.

Beträffande kostnaderna för understödsrättens utsträckning även till ovannämnda grupp, så torde dessa icke överstiga 10,000 kronor per år, ett belopp som på grund av vederbörandes höga ålder snabbt torde komma att minskas. Underhandlingar synes böra från statens sida upptagas med Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet, att även denna grupp blir berättigad till understöd av medel, som av bolaget ställas till förfogande efter den 1 juli 1925. För att emellertid förhindra att ett eventuellt avböjande från bolagets sida skulle innebära, att dessa personer bleve utan understöd, torde i riksstaten för budgetåret $\frac{1}{7}$ 1925— $\frac{30}{6}$ 1926 böra anvisas ett belopp för sagda ändamål.

Med stöd av ovan anförda synpunkter får jag därför vördsamt hemställa,

att riskdagen behagade medgiva att § 1 i Kungl. Maj:ts kungörelse den 7 juli 1921 (Svensk Författningssamling 409, 1921) måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Understöd må utgå allenast till inom landet bosatt arbetslös person, som vid tiden för tobaksmonopolets införande var inom tobakshanteringen stadigvarande sysselsatt och genom införandet av tobaksmonopolet förlorat sin anställning inom nämnda hantering *eller, på grund av från Aktiebolaget Förenade Svenska Tobaksfabriker erhållen utfästelse eller pension erhållit ersättning enligt Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 15 december 1914 § 11 mom. 4, under förutsättning att han*

1. utan eget förvällande råkat i trängande behov av understöd,
2. vid tiden för förlusten av anställning inom tobakshanteringen uppnått en ålder av 55 år eller ock till följd av sjukdom eller lyte eller dylikt icke är arbetsför,

3. för ett ordentligt och nyktert levnadssätt, samt
4. icke för egen del åtnjuter full försörjning av fattigvården,
samt för budgetåret $\frac{1}{7}$ 1925— $\frac{30}{6}$ 1926 anvisa ett förslagsanslag
av 10,000 kronor för detta ändamål.

Stockholm den 17 januari 1925.

Oskar Hagman.